

Læreplan i vg3 horn-, bein- og metalledfaget

Dette er en oversettelse av den fastsatte læreplanteksten. Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Fastsatt som forskrift av Sametinget 04.05.2021 med hjemmel i lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 6-4 andre ledd.

Gjelder fra 01.08.2022

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtiefaget handler om håndverksproduksjon, reparasjon og restaurering av samiske tradisjonelle bruksprodukter. Gjennom praktisk arbeid i horn, bein, metall og andre materialer og å bruke ulike redskaper og maskiner utvikler lærlingene håndverksferdigheter og forståelse av tradisjon, form og teknikk i duodji-/duodje-/duedtiefaget. Lærlingene skal utforske, utvikle ideer og bruke innovative prosesser for å skape nye bruksprodukter. Duodji-/duodje-/duedtiefaget skal forberede lærlingene til å dekke samfunnets etterspørsel etter håndlagde tradisjonelle og nyutviklede produkter. Det betyr at duodji-/duodje-/duedtiefaget skal sikre at det utdannes utøvere i både tradisjonell og framtidsrettet duodji-/duodje-/duedtie med forankring i urfolkskunnskap.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnet for opplæringen. Vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtiefaget skal bidra til å fremme faglig identitet, skaperglede og forståelse av normer, etikk og estetiske uttrykk i duodji. Gjennom arbeidet med faget skal lærlingene tilegne seg kunnskap om mangfold og variasjon i samisk kulturarv. Kunnskapen om tradisjon skal bidra til å gi lærlingene respekt for naturen og forståelse av sammenhengen mellom ressursbruk og behovet for å ta vare på naturressurser for framtidige generasjoner. Faget skal bidra til å gi lærlingene kunnskap om arbeidsgivers og arbeidstakers plikter og rettigheter og om betydningen av trepartssamarbeidet, der arbeidsgiveren, arbeidstakeren og myndighetene jobber sammen for å utvikle et godt arbeidsliv.

Kjerneelementer

Materialvalg og Kulturarv

Kjerneelementet materialvalg og kulturarv handler om å skaffe til veie og velge ut egnede materialer til horn-, bein- og metallprodukter, bearbeide dem og oppbevare dem på en tradisjonell måte. Videre handler kjerneelementet om hvordan samisk kulturarv gjennom symbolbruk, utforming av ornamentikk og bruk av det er forankret i samiskspråk og tradisjoner.

Duodji-/duodje-/duedtie, redskaper og maskiner

Kjerneelementet duodji-/duodje-/duedtie, redskaper og maskiner handler om å utøve duodji-/duodje-/duedtie og bruke ulike håndverksteknikker i horn, bein, metall og andre materialer. Det handler om å forstå materialenes forskjellige egenskaper og velge og bruke ulike redskaper og maskiner ut fra arbeidet som skal utføres. Kjerneelementet handler også om å arbeide i tråd med

gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet som omfatter varierte arbeidsstillinger og bruk av verneutstyr, datablad og bruksanvisninger som en integrert del av alt verkstedarbeid.

Designprosesser

Kjerneelementet designprosesser handler om idéutvikling, planlegging, gjennomføring og dokumentasjon i arbeidet med å utvikle duodjiprodukter i horn, bein og metall. Videre handler det om å bruke form, funksjon, farge, materiale og innovasjon som viktige faktorer i designprosesser. Gjennom å utforske metoder, uttrykksformer og ulike tradisjoner skal lærlingene videreutvikle og lage nye duodjiprodukter.

Markedsforståelse

Kjerneelementet markedsforståelse handler om sammenhengen mellom kostnader og inntekter i egen produksjon. Videre handler kjerneelementet om å presentere eget arbeid og veilede kunder i ulike sammenhenger. Kjerneelementet handler også om merkevarebygging og formidling av duodjens-/duodje-/duedtie egenskaper og kulturelle og tradisjonelle verdi. Videre handler det om å bruke fagets kulturhistorie i eget arbeid. Markedsføring og salg av egne håndverksprodukter og tjenester gjennom ulike nettverk er en del av kjerneelementet.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I Vg3 horn-, bein- og metallduodjif-/duodje-/duedtieaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å utvikle håndlag, følge gode arbeidsrutiner og velge varierte arbeidsstillinger og bruke redskaper og maskiner riktig i utøvelsen av duodji. Videre handler det om å utvikle og styrke identitet gjennom skaperglede, mestring, evne til problemløsning og å ta ansvarlige valg i eget liv. Det handler om å utvikle selvtillit og mot til å ytre seg. Folkehelse og livsmestring handler også om hvordan man i faglig samhandling med andre utvikler respekt for andres verdier, valg og uttrykksform. Det handler også om hvordan duodji -/duodje-/duedtie kan formidle ulike uttrykk for gruppetilhørighet.

Bærekraftig utvikling

I vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtiefaget handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å reflektere kritisk over og være bevisst på etiske og miljømessige sider ved anskaffelse av materialer og produksjonsprosesser. Det handler også om å forstå, vurdere og kunne bruke moderne teknologi i produksjon av duodjiprodukter. Videre handler det om å utvikle praktiske og holdbare tradisjonelle og nyskapende duodjiprodukter av

god kvalitet, som kan vedlikeholdes, gjenbrukes og repareres. Bærekraftig utvikling handler også om at faget er en del av arbeidet med å sikre verdens natur- og kulturarv.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtieafaget innebærer å bruke fagspråk og uttrykke seg verbalt om produkter i kommunikasjon med kunder, kolleger, leverandører, tradisjonsbærere og andre samarbeidspartnere. Lærlingene utvikler muntlige ferdigheter når de drøfter, reflekterer og presenterer produkter og metoder og formidler egne meninger i faglige diskusjoner.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtieafaget innebærer å uttrykke seg skriftlig, lage mønstre, arbeidstegninger og -beskrivelser. Videre innebærer det å presentere og dokumentere arbeidsprosesser gjennom tekst og visualiseringer til kunder, kolleger, leverandører og andre samarbeidspartnere. Det innebærer også å utforske og reflektere over faglige emner og problemstillinger, bygge opp argumentasjon og revidere egne tekster.

Å kunne lese

Å kunne lese i vg3 horn-, bein-, og metallduodji-/duodje-/duedtieafaget innebærer å finne og vurdere informasjon i faglitteratur, ulike tekster, arbeidsbeskrivelser, tegninger, symboler, bilder og illustrasjoner. Det innebærer også å sammenligne, tolke informasjon og trekke faglige slutninger ut fra kjent og ukjent fagstoff. Videre innebærer det å bruke kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve.

Å kunne regne

Å kunne regne i vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtieafaget vil si å kunne regne ut vekt, utarbeide mønstre og beregne material- og tidsforbruk. Det innebærer også å gjøre økonomiske beregninger i forbindelse med pristilbud på bedriftens og egne produkter og tjenester.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i vg3 horn-, bein- og metallduodjif-/duodje-/duedtieafaget innebærer å innhente og formidle informasjon og visualisere ideer. Det innebærer også å arbeide med produkter i produktutvikling og design og med kostnadsberegning og markedsføring av egne håndverksprodukter og -

tjenester. Digitale ferdigheter vil videre si å vurdere, bearbeide og sammenstille informasjon, være kildekritisk og vise til kilder. Det innebærer også å utvikle etisk bevissthet og vise digital dømmekraft ved å følge regler og normer.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering horn-, bein- og metallduodjifaget

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid og bruke duodji-/duodje-/duedtieterminologi
- utforske og bruke samisk tradisjonskunnskap og urfolkskultur til inspirasjon for eget skapende arbeid og formidling av duodji-/duodje-/duedtie på en etisk måte
- bruke digitale ressurser til å utvikle arbeidstegninger, skisser og modeller og bruke dem i eget arbeid med å utforme nye produkter i horn, bein og metall tilpasset trender og uttrykk som er i endring
- gjøre rede for duodjit-/duodje-/duedtieradisjoner i Sápmi/Sábme/Saepmie og lage tradisjonelle duodji-/duodje-/duedtieprodukter fra egen eller et valgt område
- gjøre materialvalg, bearbeide materialet og lagre det etter tradisjonelle og nye metoder og beskrive funksjon, kvalitet og holdbarhet
- lage og ferdigstille tradisjonelle og utvikle nye håndverks- og bruksprodukter av horn, bein og/eller metall
- utforme og lage produkter og gjenstander ved å sage, skjære og frese
- bruke teknikker i arbeid med sølv for å framstille smykker og produkter i kombinasjon med horn og bein og rede gjøre for hvordan presisjon og nøyaktighet påvirker ønsket resultat
- prøve ut ulike teknikker for sammenføyning av materialer, vurdere de og bruke i eget arbeid
- prøve ut og vurdere ulike metoder for utforming, varmebehandling og varmebearbeiding av stål til knivproduksjon
- bearbeide, forme og sy knivslire i lær
- gravere, skjære og prege ulike materialer og produkter
- bruke forskjellige teknikker for overflatebehandling på ulike materialer og produkter
- beregne material- og produksjonskostnader på egne duodji-/duodje-/duedtieprodukter og tjenester og se sammenhengen mellom materialvalg, produktivitet og lønnsomhet

- anvende ulike digitale ressurser til markedsføring og salg av egne og bedriftens merkevarer og i kommunikasjon med kunder og andre samarbeidspartnere
- gjøre rede for samisk horn-, bein- og metallduodjis-/duodje-/duedtie historie og egenart og bruke historiske kilder som referanse i produksjon og rekonstruksjon av produkter på en måte som lar seg etterprøve
- slipe, bryne, polere, bruke og vedlikeholde eggverktøy
- anvende og gjøre enkelt vedlikehold av maskiner, verktøy og utstyr i tråd med gjeldende regler for helse, miljø og sikkerhet
- bruke hensiktsmessig verneutstyr og bruke varierte arbeidsstillinger for å forebygge belastningsskader på arbeidsplassen
- utforske virkefeltet og arbeidet til ulike samiske duodji-/duodje-/duedtieorganisasjoner og -institusjoner og hvordan nyttiggjøre seg av dem, og reflektere over hvilken rolle de spiller i samfunnet
- arbeide etter regelverk og avtaler som regulerer arbeidsforholdet i faget, og gjøre rede for arbeidsgiverens og arbeidstakerens plikter og rettigheter

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse. Lærlingene viser og utvikler kompetanse i vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtie faget når de bruker kunnskaper, ferdigheter og kritisk tenkning til å løse arbeidsoppgaver i lærefaget. Instruktøren skal legge til rette for lærlingmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsoppgaver. Instruktøren og lærlingene skal være i dialog om lærlingenes utvikling i vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtie faget. Lærlingene skal få mulighet til å uttrykke hva de opplever at de mestrer, og reflektere over egen faglig utvikling. Instruktøren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at lærlingene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i faget.

Vurderingsordning

Sluttvurdering

Før fagprøven må alle som ikke har fulgt normalt opplæringsløp, ha bestått en skriftlig eksamen laget ut fra læreplanen i faget. Eksamen utarbeides sentralt og sensureres lokalt. Eksamen skal ikke ha forberedelsesdel.

Opplæringen i vg3 horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtie faget skal avsluttes med en fagprøve. Alle skal opp til fagprøven, som skal gjennomføres over minst seks virkedager.

